

စန္ဒကုမာရဇာတကနှင့် ရခိုင်မှု စန္ဒကုမ္မာလင်္ကာ နှိုင်းယှဉ်လေ့လာချက်*

ရဲမင်းထက်^၁

စာတမ်းအကျဉ်း

ဤစာတမ်းသည် စန္ဒကုမာရဇာတကနှင့် အဂ္ဂမေဓာဆရာတော် ရေးဖွဲ့သော ရခိုင်မှု စန္ဒကုမ္မာ လင်္ကာတို့ကို နှိုင်းယှဉ်လေ့လာထားသည့် စာတမ်းဖြစ်ပါသည်။ ရက္ခဘေရီ တည်းဖြတ်သော ‘စန္ဒကုမ္မာလင်္ကာတော် (ပေမူ)’စာအုပ်ကို အလေ့လာခံအဖြစ် သတ်မှတ်တင်ပြထားပါသည်။ စာဆိုအဂ္ဂမေဓာဆရာတော်၏ ကဗျာ ဉာဏ်ရည်ကို အကဲဖြတ်နိုင်စေရန် ဒန့်တိုင်ဆရာတော် ရှင်ဂုဏ်ရံသာလင်္ကာရ စီရင်သော စန္ဒကုမာရ ဇာတကအဋ္ဌကထာနိဿယဖြင့် နှိုင်းယှဉ်လေ့လာထားပါသည်။ ဤသုတေသနသည် မြန်မာစာပေ လေ့လာမှု၏ တစ်ခန်းတစ်ကဏ္ဍဖြစ်သော တိုင်းရင်းသားစာပေ လေ့လာမှုနယ်ပယ်အတွက် အထောက်အကူ ပြုနိုင်မည်ဟု ယုံကြည်မျှော်လင့်ပါသည်။

သော့ချက်ဝေါဟာရများ: ဇာတက၊ အဋ္ဌကထာနိဿယ၊ လင်္ကာ၊ ဇာတ်လမ်း၊ ဇာတ်ဆောင်၊ ကာလဒေသနောက်ခံ၊ ဖန်တီးမှု။

နိဒါန်း

‘တေ၊ ဇ၊ သု၊ နေ၊ မ၊ ဘူ၊ စန်၊ နာ၊ ဝိ၊ ဝေ’ဟု အတိုကောက်မှတ်သားကြသော ဇာတ်ကြီးဆယ်ဘွဲ့ သည် ငါးရာငါးဆယ်ဇာတ်တော်များအနက် လူသိများထင်ရှားလှသည့် ဇာတ်တော် ကြီးများဖြစ်ကြသည်။ ဇာတ်ကြီးဆယ်ဘွဲ့မှာ လူသိများထင်ရှားသည်ဟုဆိုသော်လည်း ဇာတ်တစ်ဇာတ်နှင့် တစ်ဇာတ်တို့မှာ ပျံ့နှံ့မှုအတိုင်းအတာချင်း ကွာခြားပါသည်။ ထို့ကြောင့် မောင်ခင်မင်(ခနုဖြူ)က ဇာတ်ကြီးဆယ်ဘွဲ့အနက် ဇနက၊ သုဝဏ္ဏသာမ၊ မဟော်သဓာ၊ ဝေဿန္တရာဇာတ်တို့သည် လူသိအများဆုံးဖြစ်၍ စန္ဒကုမာရနှင့် နာရဒဇာတ်တို့မှာ လူသိအနည်းဆုံးဖြစ်ကြောင်း၊ ကျန်ဇာတ်ဝတ္ထုများမှာ လူသိမှုအတိုင်းအတာ အလယ် အလတ်ဖြစ်ကြောင်း သုံးသပ်ခဲ့ပါသည်။ မြန်မာစာပေရှိ ဇာတကပျို့စာရင်းကိုကြည့်လျှင် ဇာတ်ကြီး ဆယ်ဘွဲ့ကိုရေးဖွဲ့သော ပျို့အများအပြားတွေ့ရသည်။ ယင်းတို့တွင် စန္ဒကုမာရဇာတ်မှလွဲ၍ အခြားဇာတ် များကိုပျို့အဖြစ် နှစ်စောင်မှ လေးစောင်အထိ ရေးဖွဲ့ထားကြသည်။ စန္ဒကုမာရဇာတ်မှာမူ ရွှေကျောင်း ဦးပု၏ စန္ဒကုမာရပျို့တစ်စောင်တည်းသာ ရှားရှားပါးပါး တွေ့ရပါသည်။

စန္ဒကုမာရဇာတ်နှင့်ပတ်သက်၍ မြန်မာစာပေတွင် စန္ဒကုမာရပျို့အပြင် စန္ဒကုမ္မာလင်္ကာ ဟူသော ရခိုင်မှုပျို့တစ်စောင်ရှိသေးကြောင်း တွေ့ရသည်။ ရွှေကျောင်းဦးပု၏ စန္ဒကုမာရပျို့ကိုလူသိပြီး ဖြစ်သော် လည်း အဂ္ဂမေဓာဆရာတော်၏ စန္ဒကုမ္မာလင်္ကာမှာ လူသိနည်းပါးကာ တိမ်မြုပ်လျက်ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် ဤစာတမ်းတွင် စန္ဒကုမ္မာလင်္ကာကို လေ့လာသုတေသနပြု၍ ရှေးဂန္ထဝင်စာပေဖော်ထုတ်မှု တစ်ရပ် အဖြစ် တင်ပြခြင်းဖြစ်ပါသည်။

* First Prize (2024)

^၁ မြန်မာစာပေ၊ အမျိုးသားစီမံခန့်ခွဲမှုဥပဌာန၊ ရန်ကုန်မြို့

သုတေသနနောက်ခံ

လင်္ကာနှင့် ပျို့သဘော

မြန်မာအဘိဓာန်တွင်(၂၀၂၄) လင်္ကာဟူသော ဝေါဟာရကို -

“လေးလုံးတစ်ပါဒ် ကာရန်ယူစပ်ထားသော ကဗျာတစ်မျိုး [ပါ၊ အလင်္ကာရ]” (စာ ၃၂၉)

ဟု လည်းကောင်း၊ ပျို့ဟူသော ဝေါဟာရကို -

“ပိုဒ်ရေပေါင်းများစွာ ဖွဲ့ဆိုသော လေးလုံးစပ်လင်္ကာရှည်တစ်မျိုး” (စာ ၂၂၃)

ဟု လည်းကောင်း အနက်ဖွင့်ဆိုထားပါသည်။

အဆိုပါ လင်္ကာနှင့် ပျို့တို့၏သဘောကို မောင်ခင်မင်(ခနုဖြူ)(၂၀၁၄)က -

“ယခုခေတ်တွင် ပျို့ဟုတစ်သမတ်တည်း ခေါ်နေပြီဖြစ်သော ကဗျာအမျိုးအစားကို မူလက ပျို့ဟုမခေါ်သေးဘဲ လင်္ကာဟုပင်ခေါ်ခဲ့သည်။ ပါရမီတော်ခန်းပျို့ကို ပါရမီတော်ခန်းလင်္ကာ၊ ဘုံခန်းပျို့ကို ဘုံခန်းလင်္ကာ စသည်ဖြင့်ခေါ်သည်။ ပျို့လင်္ကာဟု တွဲခေါ်သည်လည်းရှိသည်။ လင်္ကာဟူသော သီးခြားကဗျာအမျိုးအစားမှာမူ လေးလုံးတစ်ပါဒ် ကာရန်ယူရေးဖွဲ့သော ကဗျာမျိုးဖြစ်သည်။ ပျို့တိုင်းကို လင်္ကာဟုခေါ်နိုင်သော်လည်း လင်္ကာတိုင်းကိုပျို့ဟုမခေါ်နိုင်ပါ။ ပျို့မဟုတ်သော လင်္ကာအများအပြားရှိပါသည်” (စာ ၁၁၁-၁၁၂)

ဟု ဆိုထားပါသည်။

ထို့ကြောင့် ပိုဒ်ရေများစွာဖြင့် လေးလုံးတစ်ပါဒ်ရေးဖွဲ့သော လင်္ကာနှင့် ပျို့တို့သည် အတူတူပင် ဖြစ်ကြောင်း၊ မူလက ပျို့ကိုလင်္ကာဟုပင်ခေါ်ဆိုကြောင်း၊ သို့သော်ပျို့တိုင်းသည် လင်္ကာဖြစ်သော်လည်း လင်္ကာတိုင်းမှာမူ ပျို့မဟုတ်ကြောင်း သိရှိရသည်။ ဤစာတမ်း၏ အလေ့လာခံ စန္ဒကုမ္မာလင်္ကာတွင် “မင်းလျာစန္ဒ၊ ဇာတကကို၊ မြမ္မဘာသာ၊ အက္ခရာဖြင့်၊ ဗျူဟာဆန်းထူး၊ လင်္ကာကျူး၍” (စာ ၁၄၅)ဟု ရေးဖွဲ့ထားသည့်အတွက် စန္ဒကုမ္မာလင်္ကာမှာ လင်္ကာဟုအမည်တပ်ထားသော ပျို့ကဗျာပင်ဖြစ်ကြောင်း သိရှိရပါသည်။

စန္ဒကုမ္မာရဇာတ်တော်အကျဉ်း

မြတ်စွာဘုရားရှင်သည် ရာဇဂြိုဟ်ပြည် ဝေဠုဝန်ကျောင်းအနီး ဂိဇ္ဈကုဋ်တောင်၌ သီတင်းသုံးစဉ် ဒေဝဒတ်ကိုအကြောင်းပြု၍ စန္ဒကုမ္မာရဇာတ်တော်ကို ဟောကြားတော်မူခဲ့သည်။

ပုပ္ဖဝတီပြည်တွင် ဧကရာဇ်မင်း မင်းပြု၍ သားတော်ဘုရားလောင်း စန္ဒကုမ္မာရမင်းသားသည် အိမ်ရှေ့မင်းဖြစ်ခဲ့သည်။ ဧကရာဇ်မင်းတွင် အမှုအခင်းများကို တရားဆုံးဖြတ်သော ခဏ္ဍဟာလပုဏ္ဏား ရှိသည်။ ထိုပုဏ္ဏားသည် တရားဆုံးဖြတ်ရာတွင် လာဘ်ပေးလာဘ်ယူပြုသည်။ တစ်နေ့တွင်တံစိုး လက်ဆောင်မပေးနိုင်သဖြင့် တရားရှုံးရသော ယောက်ျားက စန္ဒကုမ္မာရမင်းသားထံ အသနားခံတိုင်ကြားသည်။ စန္ဒကုမ္မာရမင်းသားက ထိုအမှုကို တရားသဖြင့် ဆုံးဖြတ်ပေးသည့်အတွက် ပြည်သူအပေါင်းက

ကောင်းချီးပေးကြသည်။ ထိုအဖြစ်ကို ဧကရာဇ်မင်းသိ၍ခဏ္ဍဟာလပုဏ္ဏားအား ရာထူးမှချကာ စန္ဒကုမာရမင်းသားအား တရားစီရင်စေသည်။ ခဏ္ဍဟာလပုဏ္ဏားက စန္ဒကုမာရမင်းသားအပေါ် ရန်ငြိုးကြီးစွာထားခဲ့သည်။ မကြာမီဧကရာဇ်မင်း မြင်မက်သော နတ်ပြည်အိပ်မက်ကို အကြောင်းပြု၍ စန္ဒကုမာရမင်းသားကို ကလဲ့စားချေရန် ကြံစည်သည်။ ခဏ္ဍဟာလပုဏ္ဏားက ဧကရာဇ်မင်းသည် နတ်ပြည်သို့ရောက်ရန် သဗ္ဗစတုက္ကယဇ်ခေါ် သားတော်လေးပါး၊ သမီးတော်လေးပါး၊ မိဖုရားလေးပါး၊ သူကြွယ်လေးဦး၊ မြင်းတော်လေးကောင်၊ နွားတော်လေးကောင်၊ ဆင်တော်လေးစီးတို့ကို ယဇ်ပူဇော် ရမည်ဟု ချောက်တွန်းသည်။ ပညာနည်းသော ဧကရာဇ်မင်းသည် ခဏ္ဍဟာလပုဏ္ဏား၏ အကြံအစည် အတိုင်း ဆောင်ရွက်သည်။ စန္ဒကုမာရမင်းသားက မိမိနှင့်သတ္တဝါ အားလုံးအတွက် တောင်းပန်စကားများ ဆိုခဲ့သည်။ သားတော်နှင့် မြေးတော်က တောင်းပန်သည့်အတွက် ဧကရာဇ်မင်းက ယဇ်ပူဇော်ခြင်းကို ဖျက်သိမ်းသည်။ ခဏ္ဍဟာလပုဏ္ဏားက အကြိမ်ကြိမ်ကန့်ကွက်ပြီးနောက် စတုတ္ထအကြိမ်၌ အကြံအစည် အောင်မြင်ခဲ့သည်။ စန္ဒကုမာရမင်းသားတို့ကို ယဇ်ပူဇော်အံ့ဆဲဆဲတွင် စန္ဒာဒေဝီမိဖုရား၏သစ္စာ စကား ကြောင့် သိကြားမင်းကိုယ်တိုင် လာရောက်ကယ်တင်သည်။ စန္ဒကုမာရမင်းသားနှင့်တကွ သတ္တဝါ အားလုံး အသက်ဘေးမှ ကင်းလွတ်ခဲ့ရသည်။ ခဏ္ဍဟာလပုဏ္ဏားမှာ တိုင်းသူပြည်သားတို့၏ လက်ချက် ဖြင့် အသက်ဆုံးခဲ့သည်။ ဧကရာဇ်မင်းကိုမူ စန္ဒကုမာရမင်းသား၏ တောင်းပန်ချက်အရ မြို့ပြင်၌နေစေ သည်။ စန္ဒကုမာရမင်းသားသည် မင်းအဖြစ်တင်မြှောက်ခံရပြီး ပုပ္ဖဝတီပြည်ကို အသက်ထက်ဆုံး အုပ်ချုပ်ပုံဖြင့် ဇာတ်တော်ကို အဆုံးသတ်ထားပါသည်။

ဇာတ်တော်အဆုံးတွင် ခဏ္ဍဟာလပုဏ္ဏားသည် ဒေဝဒတ်၊ စန္ဒာဒေဝီမိဖုရားသည် ယသော်ဓရာ၊ သားတော်ဝသုလသည် ရာဟုလာ၊ စန္ဒကုမာရမင်းသည် မြတ်စွာဘုရားဖြစ်သည်ဟု ဇာတ်ကိုပေါင်း တော်မူပါသည်။

သုတေသန၏ရည်ရွယ်ချက်

မြန်မာစာပေတွင် ရွှေကျောင်းဦးပု၏ စန္ဒကုမာရပျို့အပြင် အဂ္ဂမေဓာဆရာတော်၏ ရခိုင်မူ စန္ဒကုမ္မာလင်္ကာ တစ်စောင်ရှိကြောင်း သိစေလိုခြင်း၊ ရခိုင်မူ စန္ဒကုမ္မာလင်္ကာ၏ စာပေတန်ဖိုးကို ဖော်ထုတ်လိုခြင်းနှင့် စာဆိုအဂ္ဂမေဓာဆရာတော်၏ ပျို့ဖန်တီးမှုစွမ်းရည်ကို အကဲဖြတ်လိုခြင်းတို့သည် ဤစာတမ်းပြုစုခြင်း၏ ရည်ရွယ်ချက်ဖြစ်ပါသည်။

သုတေသနမေးခွန်း

ဤစာတမ်းကို သုတေသနပြုရာတွင်

(၁) အဂ္ဂမေဓာဆရာတော်သည် စန္ဒကုမာရဇာတ်ကကို အခြေခံ၍ စန္ဒကုမ္မာလင်္ကာကို မည်သို့ ဖန်တီး ရေးဖွဲ့ထားသနည်း။

(၂) စန္ဒကုမ္မာလင်္ကာတွင် အဂ္ဂမေဓာဆရာတော်၏ ကဗျာဉာဏ်ရည်သည် စန္ဒကုမာရ ဇာတ်တော်၏ ရည်ရွယ်ချက်ကို လေးနက်ထင်ရှားလာအောင် အထောက်အပံ့ပြုနိုင်မှု ရှိ၊ မရှိ။

ဟူသော သုတေသနမေးခွန်းများကို အခြေခံ၍ လေ့လာတင်ပြသွားမည်ဖြစ်ပါသည်။

စာပေလေ့လာဆန်းစစ်ချက်

မြန်မာစာပေရှိ စန္ဒကုမာရပျို့ကို လေ့လာထားကြသော မောင်ရာဇာစိုးညွန့်(၁၉၉၆)၏ ‘ရွှေကျောင်းဦးပု၏ စန္ဒကုမာရပျို့လေ့လာချက်’(မဟာဝိဇ္ဇာဘွဲ့ကျမ်း၊ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်)၊ မဝင်းဝင်းလှိုင် (၁၉၉၈)၏ ‘ရွှေကျောင်းဦးပု၏ စန္ဒကုမာရပျို့လေ့လာချက်’(မဟာဝိဇ္ဇာဘွဲ့ကျမ်း၊ မန္တလေးတက္ကသိုလ်)၊ မတင်တင်ထွေး(၂၀၁၈)၏ ‘စန္ဒကုမာရပျို့မှ အပြောက်အမွှမ်းများ လေ့လာချက်’(ပါရဂူဘွဲ့ကျမ်း၊ မန္တလေးတက္ကသိုလ်)တို့ကို တွေ့ရပါသည်။

ရခိုင်မူ စန္ဒကုမာလင်္ကာနှင့်ပတ်သက်၍ မဆန်းမ(၂၀၂၀)၏ ‘ဝင်းမှူးဆရာအဂ္ဂမေဓာ၏ စန္ဒကုမာရလင်္ကာလေ့လာချက်’(မဟာဝိဇ္ဇာဘွဲ့ကျမ်း၊ စစ်တွေတက္ကသိုလ်)ကို တွေ့ရသည်။ သို့သော် အဆိုပါကျမ်းတွင် စန္ဒကုမာလင်္ကာကို စန္ဒကုမာရဇာတကအဋ္ဌကထာဖြင့် နှိုင်းယှဉ်လေ့လာထားမှု မရှိသေးသည့်အတွက် ဤစာတမ်းကို ပြုစုရခြင်းဖြစ်ပါသည်။

နည်းနာ

ပညာရပ်နည်းနာ

ဇာတ်ဝတ္ထုဖြစ်သော ဇာတကတို့တွင် ဝတ္ထု၏အင်္ဂါရပ်များဖြစ်သည့် ဇာတ်လမ်း၊ ဇာတ်ဆောင်၊ ကာလဒေသနောက်ခံတို့ ပါဝင်မြဲဖြစ်သည်။ ဇာတကကိုရေးဖွဲ့သော ပျို့လင်္ကာများကို ကဗျာဝတ္ထုရှည်အဖြစ် သတ်မှတ်နိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် စန္ဒကုမာရဇာတကကို အခြေခံရေးဖွဲ့ထားသော စန္ဒကုမာလင်္ကာကို လေ့လာရာတွင် ဝတ္ထုရှည်သဘောတရား၊ ဝတ္ထုရှည်အတတ်ပညာနည်းနာများဖြင့် ချဉ်းကပ်တင်ပြမည်ဖြစ်ပါသည်။

သုတေသနနည်းနာ

အဂ္ဂမေဓာဆရာတော်၏ စန္ဒကုမာလင်္ကာကို ဒန့်တိုင်ဆရာတော် ရှင်ဂုဏရံသာလင်္ကာရစီရင်သော စန္ဒကုမာရဇာတကအဋ္ဌကထာနိဿယဖြင့် နှိုင်းယှဉ်တင်ပြထားသည့်အတွက် နှိုင်းယှဉ်လေ့လာနည်း (Comparative analysis method)ကို အသုံးပြုထားသည်။ ထို့ပြင်ဤစာတမ်းနှင့် သက်ဆိုင်သော သုတေသနအချက်အလက်များကို စာအုပ်စာတမ်းများမှတစ်ဆင့် ကိုးကားရယူသည့်အတွက်ရှိပြီး အချက်အလက်များအပေါ် အခြေပြုလေ့လာခြင်းနည်း (Use of available data method)ကိုလည်း အသုံးပြုထားပါသည်။

စိစစ်လေ့လာချက်

စန္ဒကုမာရဇာတ်တော်သည် သုတ္တန်ပိဋက၊ ခုဒ္ဒကနိကာယ ဒသမမြောက်ကျမ်းဖြစ်သော ပါဠိဇာတ်တော်လာ မဟာနိပါတ်တွင်ပါဝင်သည်။ မူလပါဠိဂါထာတွင် ဂါထာပေါင်း(၁၇၀)ရှိပြီး ယင်းဂါထာတော်များကို မြန်မာနိုင်ငံ ဆဋ္ဌသင်္ဂါယနာမူအဖြစ် ထုတ်ဝေသော ဇာတကပါဠိ (ဒုတိယောဘာဂေါ)တွင် တွေ့ရသည်။ ထိုဇာတကပါဠိတော်များကို ရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသ မထေရ်ကဇာတကအဋ္ဌကထာအဖြစ် ပါဠိဘာသာဖြင့်ပင် အကျယ်ဖွင့်ဆိုခဲ့သည်။ ထိုစန္ဒကုမာရ ဇာတကအဋ္ဌကထာကို မြန်မာနိုင်ငံ ဆဋ္ဌသင်္ဂါယနာမူအဖြစ် ထုတ်ဝေသော ဇာတကအဋ္ဌကထာ (သတ္တမောဘာဂေါ)တွင် တွေ့ရပါသည်။

ရခိုင်စာဆို အဂ္ဂမေဓာဆရာတော်သည် စန္ဒကုမာရဇာတကအဋ္ဌကထာကိုမှီး၍ စန္ဒကုမ္မာ လင်္ကာကို ရေးဖွဲ့ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်၍ အဂ္ဂမေဓာဆရာတော်၏ ကဗျာဉာဏ်ရည်ကို ချင့်တွက်နိုင်စေရန် စန္ဒကုမာရဇာတကအဋ္ဌကထာနှင့် စန္ဒကုမ္မာလင်္ကာတို့ကို နှိုင်းယှဉ်တင်ပြမည်ဖြစ်ပါသည်။ ဇာတကအဋ္ဌကထာကို နားလည်သဘောပေါက်စေရန်အတွက် ဒန့်တိုင်ဆရာတော် ရှင်ဂုဏရံသာလင်္ကာရစီရင်သည့် စန္ဒကုမာရဇာတကအဋ္ဌကထာနိဿယကို အမှီပြုလေ့လာပါမည်။ ဤတွင်ပိုမိုထင်ရှားစေရန် ဘုရားဟောဇာတကပါဠိတော်နှင့် ဇာတကအဋ္ဌကထာတို့ကို ဦးစွာနှိုင်းယှဉ်တင်ပြလိုပါသည်။

စန္ဒကုမာရဇာတကပါဠိတော်နှင့် စန္ဒကုမာရဇာတကအဋ္ဌကထာ နှိုင်းယှဉ်ချက်

စန္ဒကုမာရဇာတက မူလပါဠိဂါထာတော်တွင် -

“ရာဇာသိ လုဒ္ဒကမ္မော၊ ဧကရာဇာ ပုပ္ဖဝတီယာ။

သော ပုစ္ဆိ ဗြဟ္မဗန္ဓု၊ ခဏ္ဍဟာလံ ပုရောဟိတံ မူဠိ”

(လုဒ္ဒကနိကာယ ဇာတကပါဠိ၊ ၂၀၁၆၊ စာ ၂၄၂)

ဟူ၍အစချီသည်။ အနက်အားဖြင့် -

“ပုပ္ဖဝတီယာ၊ ပုပ္ဖဝတီပြည်၌။ လုဒ္ဒကမ္မော၊ ခက်ထန်ကြမ်းကြုတ်သော အမှု ရှိသော။ ဧကရာဇာ၊ ဧကရာဇ်အမည်ရှိသော။ ရာဇာ၊ မင်းသည်။ အသိ၊ ဖြစ်၏။ သော၊ ထိုမင်းသည်။ ဗြဟ္မဗန္ဓု၊ ဗြဟ္မာတို့၏အဆွေဖြစ်သော။ မူဠိ၊ မိုက်သော။ ခဏ္ဍဟာလံ၊ ခဏ္ဍဟာလအမည်ရှိသော။ ပုရောဟိတံ၊ ပုရောဟိတ်ကို။ ပုစ္ဆိ၊ မေးလေ၏”

(ဇာတကရမထေရ်၊ အသျှင်၊ မ ၁၂၈၈၊ စာ ၁)

ဟူ၍ဖြစ်ပါသည်။

စန္ဒကုမာရဇာတကအဋ္ဌကထာတွင်မူ -

“ရာဇာသိ လုဒ္ဒကမ္မောတိ ဣဒံ သတ္တာ ဂိဇ္ဈကုဋေ ဝိဟရန္တော ဒေဝဒတ္တံ အာရဗ္ဗကထေသိ”

(ဗုဒ္ဓဃောသ၊ ရှင်မဟာ၊ ၁၉၅၉၊ စာ ၇၁)

ဟူ၍အစချီသည်။ အနက်မှာ -

“သတ္တာ၊ မြတ်စွာဘုရားသည်။ ဂိဇ္ဈကုဋေ၊ ဂိဇ္ဈကုဋ်တောင်၌။ ဝိဟရန္တော၊ နေတော်မူလျက်။ ဒေဝဒတ္တံ၊ ဒေဝဒတ်ကို။ အာရဗ္ဗ၊ အကြောင်းပြု၍။ ရာဇာသိ လုဒ္ဒကမ္မောတိ၊ ရာဇာသိ လုဒ္ဒကမ္မောအစရှိသော ဂါထာပုဒ်ဖြင့်။ ပဋိမဏ္ဍိတံ၊ တန်ဆာဆင်အပ်သော။ ဣဒံခဏ္ဍဟာလဇာတကံ၊ ဤခဏ္ဍဟာလဇာတ်ကို။ ကထေသိ၊ ဟောတော်မူပေ၏”

(ဒန့်တိုင်ဆရာတော်၊ မ ၁၂၆၈၊ စာ ၆၅)

ဟူ၍ဖြစ်ပါသည်။

မြတ်စွာဘုရားရှင်သည် စန္ဒကုမာရဇာတကပါဠိတော်ကို ဧကရာဇ်မင်းက သူမြင်မက်သော အိပ်မက်အကြောင်း ခဏ္ဍဟာလပုဏ္ဏားထံ မေးမြန်းခန်းမှ စတင်ဟောကြားခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် အဋ္ဌကထာဆရာက မူလဘုရားဟောပါဠိတော်တွင် မပါဝင်သော မြတ်စွာဘုရားရှင်က ဒေဝဒတ်ကို အကြောင်းပြု၍ စန္ဒကုမာရဇာတ်တော်ကို ဟောတော်မူပုံ၊ သံဃာတော်များ တောင်းပန်မှုကြောင့် အကျယ်ဟောကြားရပုံတို့ကို ဇာတ်လမ်းအဆက်အစပ်အဖြစ် ချိတ်ဆက်ပေးလိုက်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ထို့ပြင်အဋ္ဌကထာတွင် ပုပ္ဖဝတီပြည်ကြီး၌ ဝသဝတီမင်း မင်းပြုပုံ၊ သားတော်ဧကရာဇ်မင်းသားအား ထီးနန်းလွှဲအပ်ပုံ၊ ဧကရာဇ်မင်းသည် မိမိ၏အမတ်ဖြစ်သော ခဏ္ဍဟာလအား တရားသူကြီးအရာထား၍ တရားဆုံးဖြတ်စေပုံ၊ စန္ဒကုမာရမင်းသားက ဆင်းရဲသားလယ်သမားအမှုကို မှန်ကန်အောင် တရားဆုံးဖြတ်ပေးပုံ၊ ပြည်သူတို့ကောင်းချီးပေးကြပုံ၊ ခဏ္ဍဟာလပုဏ္ဏား တရားသူကြီးအရာမှကျ၍ တံစိုးလာဘ် ကင်းမဲ့ရပုံ၊ စန္ဒကုမာရမင်းသားအပေါ် ရန်ငြိုးထားပုံတို့သည် မူလဘုရားဟောပါဠိတော်တွင် မပါဝင်သည့် ဇာတ်လမ်းဇာတ်ကွက်များအဖြစ် အဋ္ဌကထာဆရာက ထည့်သွင်းထားခြင်းဖြစ်ကြောင်း လေ့လာသိရှိရပါသည်။

စန္ဒကုမာရဇာတကအဋ္ဌကထာနှင့် စန္ဒကုမ္မာလင်္ကာ နှိုင်းယှဉ်ချက်

အဂ္ဂမေဓာဆရာတော်သည် စန္ဒကုမ္မာလင်္ကာကို အခန်းပေါင်းပိုဒ်၊ နိဂုံးပိုဒ်(၁၆၁)ခန်း၊ ပိုဒ်ရေ(၁၅) ပိုဒ်တို့ဖြင့် ရေးဖွဲ့ထားသည်။ ထိုသို့ရေးဖွဲ့ရာတွင် ဆရာတော်သည် (၁၇၄)ပိုဒ်၊ စုစုပေါင်း(၁၃) မူလ ဘုရားဟောပါဠိဂါထာများအနက်မှ ဂါထာပေါင်းဂါထာကို မူရင်းအတိုင်း ထည့်သွင်းထား(၃၃)သည်။ စန္ဒကုမာရဇာတကအဋ္ဌကထာနှင့် စန္ဒကုမ္မာလင်္ကာတို့ကို ဇာတ်လမ်းအဖွဲ့၊ ဇာတ်ဆောင်အဖွဲ့၊ ကာလ ဒေသနောက်ခံအဖွဲ့ ဟူ၍ ခွဲခြားကာ နှိုင်းယှဉ်လေ့လာ တင်ပြမည်ဖြစ်ပါသည်။

ဇာတ်လမ်းအဖွဲ့ နှိုင်းယှဉ်ချက်

ဇာတ်လမ်းနှင့်ပတ်သက်၍ မြန်မာအဘိဓာန်- တွင်(၂၀၂၄)

“ရုပ်ရှင်၊ ပြဇာတ်၊ ဝတ္ထု စသည်တို့တွင်ပါဝင်သော အဖြစ်အပျက်၊ အကြောင်းအရာ အစအဆုံး။ ဇာတ်ကြောင်း”(စာ ၁၂၈)

ဟု လည်းကောင်း၊ အောင်သင်း- က(၂၀၁၇)

“ဇာတ်လမ်းဆိုသည်မှာ ဇာတ်ဆောင်တို့၏ ဘဝလမ်းကြောင်း အသိအမြင်ကို (မမျှော်လင့်ဘဲ) ပြောင်းလဲသွားစေသည့် အဖြစ်အပျက်များကို ကျိုးကြောင်း ဆက်စပ် ပြထားသော ဖြစ်စဉ်တစ်ခုဟု ဆိုချင်မိပါသည်”(စာ ၁၆)

ဟု လည်းကောင်း ဆိုထားကြပါသည်။

ပထမဦးစွာ ဧကရာဇ်မင်းမြင်မက်သော နတ်ပြည်အိပ်မက်အကြောင်းကို ဇာတက အဋ္ဌကထာ နိဿယတွင် -

“သုပိနန္တေ၊ အိပ်မက်၌။ အလင်္ကာတဒ္ဒါရကောဋ္ဌကံ၊ တန်ဆာဆင်သော တံခါးမုခ်လည်း ရှိထသော။ သတ္တရတနပါကာရံ၊ ခုနစ်ပါးသောရတနာတို့ဖြင့် ပြီးသော တံတိုင်းလည်းရှိထသော။ ဆဋ္ဌိယောဇနိကသုဝဏ္ဏမယဝါလုက မဟာဝီထိ၊ ယူဇနာခြောက်ဆယ်ရှိသော ရွှေဖြင့်ပြီးသော သဲတို့ဖြင့်ကြံအပ်သော ခရီးလည်းရှိထသော။ ယောဇနသဟဿု ဗေဓဝေဇယန္တပါသာ ဒပ္ပဋ္ဌိမဏ္ဍိတံ၊ အစောက်ယူဇနာတစ်သောင်းရှိသော ဝေဇယန္တ ပြာသာဒ်ဖြင့်လည်း တန်ဆာဆင်ထသော။ နန္ဒဝနာဒိဝနရာမဏေယျက နန္ဒာပေါက္ခရဏိ အာဒိပေါက္ခရဏိရာ မဏေယျကသမန္နာဂတံ၊ မွေ့လျော်ဖွယ်သော နန္ဒဝန် အစရှိသော ဥယျာဉ်၊ မွေ့လျော်ဖွယ်သော နန္ဒာရေကန် အစရှိသော ရေကန်တို့နှင့် ပြည့်စုံထသော။ အာကိဏ္ဏဒေဝဏံ၊ ပြည့်သောနတ်အပေါင်းလည်း ရှိထသော။ တာဝတိံသာဝနံ၊ တာဝတိံသာနတ်ပြည်ကို။ ဒိသွာ၊ မြင်ပြီး၍။ ပဗုဇ္ဈိတွာ၊ နိုး၍။ တတ္ထ၊ ထိုတာဝတိံသာ နတ်ပြည်သို့။ ဂန္တုကာမော၊ သွားလိုသည်ဖြစ်၍”(ဒန့်တိုင် ဆရာတော်၊ မ ၁၂၆၈၊ စာ ၇၅)

ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။

စန္ဒကုမ္မာလင်္ကာတွင်မူ -

“မိုးသောက်နီး၌၊ ညီးညီးရောင်ထင်၊ တန်ဆာဆင်သား၊ ပစ္စင်ရင်တား၊ မုခ်တံခါးနှင့်၊ ခုနစ်ပါးရတနာ၊ ဆန်းကြယ်စွာသည်၊ ယူဇနာခြောက်ဆယ်၊ ကြီးပြားကျယ်သား၊ တင့်တယ်လွန်ကဲ၊ ရွှေသလဲတိ၊ ဖြန့်ကြခင်းတ၊ ခရီးမနှင့်၊ သွယ်ရဖြူးမောက်၊ အစောက် ယူဇနာ၊ တစ်ထောင်တာလျက်၊ ထွန်းဝါရောင်ဝှန်၊ ဝေဇယန်ဟု၊ ဗိမာန်တုလွတ်၊ နန်းပြာသာဒ်ဖြင့်၊ ဆင်မှတ်တန်ဆာ၊ သာယာ ပျော်လွန်၊ နန္ဒဝန်ဟု၊ မြိုင်တန်စုံပြော၊ ဥယျာဉ်တောနှင့်၊ မနောရမ္မာ၊ နန္ဒာပေါက္ခရဏံ၊ နဒီရေကန်၊ ပန်းမွန်သစ်သီး၊ မငြီးစားဖွယ်၊ ဆန်းတကြယ်တိ၊ နုနယ်ပြင်လျာ၊ လက္ခဏာနှင့်၊ ဆင်းဝါစံသီး၊ နတ်သမီးလည်း၊ ညီးညီးဝင်းဝါ၊ စံပယ်ကာဖြင့်၊ များစွာအပေါင်း၊ သောင်းသောင်းအပုံ၊ ပြည့်စုံခြင်းရာ၊ ဝတိံသာဟု၊ ရမ္မာနိယ၊ ပျော်ဖွယ်လှသား၊ ဒေဝနေတည်၊ ထက်နတ်ပြည်ကို၊ ထူးလေ ထင်ထင်၊ အိပ်မက်မြင်သည်၊ ရောက်ချင်အပန်းကြီးစွာတည်း” (အဂ္ဂမေဓာ ဆရာတော်၊ ၂၀၂၂၊ စာ ၁၆)

ဟု ရေးဖွဲ့ထားပါသည်။

ဧကရာဇ်မင်းသည် မိုးသောက်ယံအချိန်၌ အလွန်ကြီးကျယ်ခမ်းနားသော နတ်ပြည်အကြောင်း ကိုအိပ်မက်မြင်ကြောင်း၊ ထိုနတ်ပြည်တွင် ပစ္စင်၊ ရင်တား၊ မုခ်တံခါးစသည့် မြို့အင်္ဂါတို့ကို ရတနာ ခုနစ်ပါးဖြင့် အဆန်းတကြယ်တန်ဆာ ဆင်ထားကြောင်း၊ ယူဇနာခြောက်ဆယ်ရှိသောလမ်းမကြီး ကိုလည်း ရွှေသလဲတို့ဖြင့် အတိဖြန့်ခင်းထားကြောင်း၊ အစောက်ယူဇနာတစ်ထောင်ရှိသော ဝေဇယန္တ ဗိမာန် နန်းပြာသာဒ်ကြီးမှာလည်း ဗိသုကာအနုလင်္ကာတို့ဖြင့် မွမ်းမံထားကြောင်း၊ သာယာပျော်ရွှင်ဖွယ် ကောင်းလှသော နန္ဒဝန်ဥယျာဉ်ကြီးနှင့်အတူ ပေါက္ခရဏိရေကန်ကြီးလည်းရှိကြောင်း၊ နန္ဒဝန်ဥယျာဉ်ကြီး တွင် သစ်ပင်ပန်းမန်၊ သစ်သီးဝလံများမှာ စားသောက်၍မငြီးနိုင်လောက်အောင် များစွာသီးပွင့်ကြ

ကြောင်း၊ နုနယ်လှပသော အသွင်အပြင်အဆင်း လက္ခဏာတို့ဖြင့်ပြည့်စုံသော နတ်သမီးတို့မှာလည်း အဆန်းတကြယ် မွေ့လျော်စံမြန်းနေကြကြောင်း၊ ကောင်းခြင်းအဖြာဖြာတို့နှင့် ပြည့်စုံလှသော တာဝတိံသာနတ်ပြည်ကြီးမှာ ပျော်ဖွယ်အတိဖြစ်ကြောင်း၊ ထိုထိုသောနတ်ပြည်ကြီးသို့ ဧကရာဇ်မင်းမှာ ရောက်ချင်စိတ်ပြင်းပြလာကြောင်း အနုစိတ်သရုပ်ဖော်ကာ ချဲ့ထွင်ရေးဖွဲ့ထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ဤဇာတ်လမ်းချဲ့ထွင်မှုကိုကြည့်လျှင် ဆရာတော်သည် ဇာတကအဋ္ဌကထာတွင် သာမန်မျှသာ ဖော်ပြထားသော ဧကရာဇ်မင်းမြင်မက်သည့် နတ်ပြည်မြင်ကွင်းကို စန္ဒကုမ္မာလင်္ကာတွင် ပို၍ထင်ရှား ပီပြင်လာအောင်၊ သရုပ်ပေါ်လွင်လာအောင် အနုစိတ်အသေးစိတ်ရေးဖွဲ့ထားကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ နတ်ပြည်၏မြင်ကွင်း ပီပြင်ပေါ်လွင်လာသည်နှင့်အမျှ ဧကရာဇ်မင်း၏နတ်ပြည်သို့ ရောက်လိုသော စိတ်ဆန္ဒ ပိုမိုပြင်းပြလာအောင် ချိတ်ဆက်ဖန်တီးထားသည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ခဏ္ဍဟာလ ပုဏ္ဏား၏ ချောက်တွန်းစေခိုင်းချက်တို့ကို အမှားအမှန်၊ အဆိုးအကောင်း ဝေခွဲမနေတော့ဘဲ စိတ်ထင်ရာ ပြုမူဆောင်ရွက်တော့သည့် ဧကရာဇ်မင်း၏ ပညာမဲ့သော ဇာတ်ဆောင်စရိုက်ကိုလည်း ရုပ်လုံးကြွလာစေ သည့် ဇာတ်လမ်း ပံ့ပိုးမှုဟု ယူဆနိုင်ပါသည်။ ဆရာတော်သည် စန္ဒကုမ္မာလင်္ကာကို ဇာတကအဋ္ဌကထာ အတိုင်း ရေးဖွဲ့သော်လည်း ဇာတ်လမ်းကို အလှည့်အပြောင်း၊ အချိုးအကွေ့ပြုရာတွင် အဓိကကျသည့် ဇာတ်ကွက်နေရာ၌ ဂရုပြုကာချဲ့ထွင်ရေးဖွဲ့ခြင်းဖြင့် ဇာတ်လမ်းမှာလည်း စာဖတ်သူစိတ်ဝင်စားမှု အားကောင်းလာစေကြောင်း တွေ့ရပါသည်။

ထို့ပြင် ဇာတကအဋ္ဌကထာနိဿယတွင် စန္ဒကုမ္မာရမင်းသားက စန္ဒာဒေဝီမိဖုရားအား လက်ဝတ် ရတနာများ နောက်ဆုံးပေးအပ်ခဲ့ကြောင်းကို -

“မုတ္တာမဏိဝေဠုရိယာ၊ ပုလဲပတ္တမြားကျောက်မျက်ရွဲဖြစ်ကုန်သော။ ဗဟုကာ၊ များကုန် သော။ အာဘရဏာ၊ တန်ဆာတို့ကို။ တဝ၊ သင်အား။ ဒိန္နာ၊ ပေးအပ်၏။ အဇ္ဇ၊ ယခု။ ဣဒံ၊ ဤပေးခြင်းသည်ကား။ တေ၊ သင်အား။ ပစ္စိမကဒါနံ၊ အဆုံးစွန်ဖြစ်သောပေးခြင်း တည်း”(ဒန့်တိုင်ဆရာတော်၊ မ ၁၂၆၈၊ စာ ၁၅၀)

ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။

စန္ဒကုမ္မာလင်္ကာတွင်မူ -

“မြင်းမိုရ်ထိပ်ချာ၊ ထွန်းဝါရောင်ဝှန်၊ ဝေဇယန်၌၊ နတ်မွန်မာယ၊ ဝါသဝလျှင်၊ သက်မျှ ကြင်ရာ၊ သူဇတာနှင့်၊ သဟာတူကွ၊ စံပျော်ကြသို့၊ နန်းမထဲချောင်၊ ပြာသာဒ်ဆောင်ထက်၊ ထွန်းပြောင်ဝင်းဝါ၊ ပွားမေတ္တာဖြင့်၊ ကိုယ်သာမခြား၊ စိတ်မပြားဘဲ၊ သွားလည်းတူပင်၊ ဝင်လည်းတူကွ၊ ထလည်းတူပြိုင်၊ ထိုင်လည်းတူဖက်၊ စက်လည်းတူပေါင်း၊ လျောင်းလည်း တူစုံ၊ ရင်ငွေ့လှုံ၍၊ ရွှေဘုံနန်းထဲ၊ ပျော်မရဲသည်၊ အပဲမျောက်သား၊ မိဖုရား၊ ထင်ရှားလူ့ရွာ၊ သက်ရှင်ခါ၌၊ ငါလျှင်သင့်အား၊ ဆိုခဲ့ကြားသား၊ တောက်ပွား လျှံညီး၊ ရေပေါ်မီးသို့၊ ကြီးကြီးငယ်ငယ်၊ သုံးဆောင်ဖွယ်တိ၊ ပေါယယ်ရတနာ၊ ဥစ္စာရွှေငွေ၊ မြူတေတိုးပွား၊ ပတ္တမြားပုလဲ၊ ကြောင်မျက်ရွဲနှင့်၊ ဖန်ရဲသန္တာ၊ နီလာစိန်မြ၊ တောက်ပ

ရောင်လွတ်၊ ဇောတရုပ်ဟု၊ ကောင်းမြတ်တန်ဆာ၊ ရတနာကို၊ ရှေ့ခါတညီ၊ ပေးအပ်ပြီ
တည်း၊ စုံစီလက်ငင်း၊ ဤပေးခြင်းကား၊ မယွင်းဧကန်၊ အဆုံးစွန်တည်း” (အဂ္ဂမေဓာ
ဆရာတော်၊ ၂၀၂၂၊ စာ ၁၀၃-၁၀၄)

ဟု ရေးဖွဲ့ထားပါသည်။

မြင်းမိုရ်တောင်ထိပ်ရှိ အရောင်အဝါထွန်းလင်းတောက်ပသော ဝေဇယန္တာနတ်ပြည်တွင် မာဃ
သိကြားမင်းနှင့် သူ၏သက်မျှကြင်ရာသူဇာတို့ အတူတကွစံပျော်ကြသကဲ့သို့ စန္ဒကုမာရမင်းသားနှင့်
စန္ဒာဒေဝီမိဖုရားတို့မှာလည်း နန်းတော်ထဲရှိ ပြာသာဒ်ဆောင်တွင် အတူတကွ စံမြန်းကြကြောင်း၊
စန္ဒကုမာရမင်းသားနှင့် စန္ဒာဒေဝီမိဖုရားတို့သည် နှစ်ဦးသားချစ်မေတ္တာများဖြင့် ကိုယ်လည်းမခြားနား
စိတ်လည်းမကွဲပြားဘဲ တစ်သားတည်းရှိကြကြောင်း၊ နန်းတော်ထဲတွင် သွားအတူလာအတူ စက်အတူ
လျောင်းအတူဖြင့် နှစ်ဦးအတူ ပေါင်းဖက်ကြကြောင်း၊ စန္ဒာဒေဝီ မိဖုရားသည် စန္ဒကုမာရမင်းသားနှင့်
မျောက်သားတော်စပ်သူလည်းဖြစ်ကြောင်း ချဲ့ထွင်ရေးဖွဲ့ ထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။

အဆိုပါဇာတ်လမ်းချဲ့ထွင်မှုအရ ဇာတကအဋ္ဌကထာတွင် စန္ဒကုမာရမင်းသားက သူ၏ အဆင်
တန်ဆာကို စန္ဒာဒေဝီမိဖုရားအား နောက်ဆုံးပေးအပ်ခဲ့ကြောင်းသာ ဖော်ပြထားသော်လည်း စန္ဒကုမ္မာ
လင်္ကာတွင် အဆင်တန်ဆာကို နောက်ဆုံးပေးအပ်ကြောင်းမပြောမီ စန္ဒာဒေဝီမိဖုရားနှင့်အတူ ပေါင်းဖက်
ခဲ့ကြပုံများကို တမ်းတဖော်ကျူးနေသေးကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ ဆရာတော်က စန္ဒကုမာရမင်းသားနှင့်
စန္ဒာဒေဝီမိဖုရားတို့၏ ချစ်မေတ္တာဇာတ်ကွက်ဖြင့် မွမ်းမံကာ ဇာတ်လမ်းကို သက်ဝင်လှုပ်ရှားလာအောင်
ဖန်တီးပုံဖော်ထားသည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဇာတကအဋ္ဌကထာလာ ဇာတ်လမ်းထက် စန္ဒကုမ္မာ
လင်္ကာလာ ဇာတ်လမ်းသည် စန္ဒကုမာရမင်းသားနှင့် စန္ဒာဒေဝီမိဖုရားတို့၏ ချစ်မေတ္တာသရုပ်ကြောင့်
မြိုင်မြိုင်ဆိုင်ဆိုင်ရှိလာကာ စာဖတ်သူ၏အာရုံကို ဆွဲဆောင်နိုင်ခဲ့ပါသည်။ သိင်္ဂီရရသ၊ ကရုဏာရသတို့ကို
စာဖတ်သူ၏ရင်ထဲသို့ ပို့ဆောင်နိုင်ခဲ့ပါသည်။ ဇာတကအဋ္ဌကထာကိုမှီး၍ လင်္ကာဖွဲ့ဆိုရာ၌ မူလ
ဇာတ်လမ်းအပေါ် စာဖတ်သူရိုးအီမသွားစေရန် လောကရေးရာတို့ကို လိုအပ်သလိုထည့်သွင်း ဖန်တီး
တတ်သည့် ဆရာတော်၏ဇာတ်လမ်းပရိယာယ်ကြွယ်ဝမှုဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။

ဇာတ်ဆောင်အဖွဲ့ နှိုင်းယှဉ်ချက်

ဇာတ်ဆောင်နှင့်ပတ်သက်၍ မြန်မာအဘိဓာန်(၂၀၂၄)တွင် -

“ဇာတ်၊ ရုပ်ရှင်တို့တွင် ပါဝင်သရုပ်ဆောင်သူ” (စာ ၁၂၈)

ဟု လည်းကောင်း၊ တက္ကသိုလ်ဘုန်းနိုင်(၂၀၁၅)က -

“ဇာတ်ကြောင်းဖြစ်လာရန် လုပ်ပြ၊ တွေးပြ၊ ခံစားပြသော ဝတ္ထုရှည်တွင်းမှလူများကို
ဇာတ်ဆောင်ဟုခေါ်သည်။ ဇာတ်ဆောင်များသည် ဒိဋ္ဌဓမ္မလောကမှ လူများနှင့်တူလေ
ဇာတ်ဆောင်ဖန်တီးမှုကောင်းလေဟု ဆိုကြသည်” (စာ ၂၈)

ဟု လည်းကောင်း ဆိုထားကြပါသည်။

ဇာတကအဋ္ဌကထာနိဿယတွင် ဧကရာဇ်မင်းသည် မြေးတော်ဝသုလမင်းသားကလေး၏ ငိုကြွေးတောင်းပန်မှုကြောင့် သားတော်စန္ဒကုမာရ မင်းသားအား ပြန်လွှတ်ပေးကြောင်းကို -

“ရာဇာ၊ ဘိုးတော်ဧကရာဇ်မင်းကြီးသည်။ တဿ၊ ထိုဝသုလသတို့သား၏။ ပရိဒေဝိတံ၊ ငိုကြွေးသောအခြင်းအရာကို။ သုတွာ၊ ကြား၍။ ဘိဇ္ဇမာနဟဒယော ဝိယ၊ ကွဲအံ့သကဲ့သို့ သောနှလုံးရှိသည်။ ဟုတွာ၊ ဖြစ်၍။ အသုပုဏ္ဏေဟိ၊ မျက်ရည်ပြည့်ကုန်သော။ နေတ္တေဟိ၊ မျက်စိတို့ဖြင့်။ ကုမာရံ၊ မြေးတော်ဝသုလ မင်းသားကို။ အာလိင်္ဂေတွာ၊ လည်ဖက်၍။ တာတ၊ ချစ်မြေး။ အဿာသံ၊ သက်သာရာကို။ ပဋိလဘာဟိ၊ ရလော့။ တေ၊ သင်၏။ ပိတရံ၊ အဘကို။ ဝိဿဇ္ဇေမိ၊ လွှတ်၏။ ဣတိ၊ ဤသို့။ ဝတွာ၊ ဆို၍။ ဂါထံ၊ ဂါထာကို။ အာဟ၊ ဆို၏”(ဒန့်တိုင်ဆရာတော်၊ မ ၁၂၆၈၊ စာ ၁၁၇-၁၁၈)

ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။

စန္ဒကုမ္မာလင်္ကာတွင်မူ -

“ဆယ်ချောင်းလက်ယက်၊ ဦးထိပ်ရွက်၍၊ ပန်နက်လျှောက်ကြား၊ ထိုမင်းသား၏၊ သနား ဖွယ်သာ၊ နှုတ်ဗျူဟာနှင့်၊ ပြင်းစွာကျံကျံ၊ ငိုကြွေးသံကို၊ တစ်ရံနားဝ၊ ကြားခဏ၌၊ နရထွတ်ချာ၊ ထိုရာဇာကား၊ ကြီးစွာဆင်းရဲ၊ နှလုံးကွဲသို့၊ မစဲမျက်ရည်၊ တားဆည်မတတ်၊ အသက်ပြတ်မျှ၊ လွမ်းဆွတ်ပူဆာ၊ ကြီးဗျာပါနှင့်၊ ကြင်နာသနား၊ မြေးမင်းသားကို၊ ပိုက်ဖြားချီရွက်၊ လည်ကိုဖက်၍၊ ထိပ်ထက်ယုယ၊ နမ်းပြီးမှတည်း၊ ကြင်ဆချစ်ပွား၊ ဘိုးမင်းဖျား၏၊ ပတ္တမြားပုလဲ၊ ရွှေစင်ခဲသို့၊ မရဲမျက်ရှု၊ နေ့တိုင်းပြုသည်၊ ရောင်နရင်သွေး၊ ငါ့ချစ်မြေး၊ ပူဆွေးပျောက်ကင်း၊ သက်သာခြင်းသို့၊ မြေးမင်းမောင်ပု၊ ယခုပီတိ၊ ရစေဘိလော၊ ဇာတိသမ၊ သင်တို့ဘကား၊ ကာလမင့်၊ လွတ်စေအံ့ဟု၊ ပျံ့ပျံ့သံချို၊ ဂါထာ ဆိုသည်” (အဂ္ဂမေဓာဆရာတော်၊ ၂၀၂၂၊ စာ ၆၅-၆၆)

ဟု ရေးဖွဲ့ထားပါသည်။

ဧကရာဇ်မင်းသည် မြေးတော်ဝသုလမင်းသားကလေး၏ လက်ဆယ်ဖြာဖြင့် ဦးထိပ်ရွက်ကာ သနားစဖွယ်ငိုကြွေး တောင်းပန်သည့်အသံကို ကြားရသောအခါ နှလုံးကွဲအက်သကဲ့သို့ ဆင်းရဲကြီးစွာ ခံစားရကြောင်း၊ မြေးကလေးကို သနားလွန်းသည့်အတွက် မျက်ရည်တို့မှာ တားဆီးမရဘဲ ယိုစီးကျလာ ကြောင်း၊ မြေးကလေးအတွက် အသက်ပြတ်မျှ ပူဆွေးဗျာပါဒရောက်ရကြောင်း၊ သနားစရာမြေးကလေး ကို ပွေ့ချီကာ လည်ကိုသိုင်းဖက်ထားလိုက်ကြောင်း၊ မြေးကလေး၏ထိပ်နဖူးကို ယုယုယယနမ်းလိုက် ကြောင်း၊ ပတ္တမြား၊ ပုလဲ၊ ရွှေစင်ခဲကဲ့သို့ အဖိုးထိုက်တန်လှသော သူ၏ချစ်မြေးကလေး ပူဆွေးသောက မရောက်စေရန် သားတော် စန္ဒကုမာရအား ချက်ချင်းလွှတ်ပေးမည်ဟုဆိုကြောင်း ချဲ့ထွင်ရေးဖွဲ့ထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ဇာတကအဋ္ဌကထာတွင် ဧကရာဇ်မင်းသည် မြေးတော်ဝသုလမင်းသားကလေးကို ချစ်သော ဘိုးတော်မင်းကြီးအဖြစ် သာမန်မျှသာတွေ့ရသော်လည်း စန္ဒကုမ္မာလင်္ကာတွင်မူ ဧကရာဇ်မင်းသည်

မြေးတော်ဝသူလမင်းသားကလေးကို အလွန်တရာချစ်သော၊ မြတ်နိုးသော ဘိုးတော်မင်းကြီးအဖြစ် တွေ့ရပါသည်။ စန္ဒကုမာရဇာတ်လမ်းကိုကြည့်လျှင် ဧကရာဇ်မင်းသည် မယ်တော်၊ ခမည်းတော်၊ ကြင်ရာတော်၊ သမီးတော်၊ ချွေးမတော်နှင့် တိုင်းသူပြည်သားတို့ မည်သို့ပင်တောင်းပန်ကြသော်လည်း ယဇ်ပူဇော်ခြင်းအမှုကို မစွန့်လွှတ်ခဲ့ပေ။ သို့သော် သားတော် စန္ဒကုမာရမင်းသားကို သနားသည့်အတွက် နှစ်ကြိမ်၊ မြေးတော်ဝသူလမင်းသားကလေးကို သနားသည့်အတွက် တစ်ကြိမ် စုစုပေါင်းသုံးကြိမ်အထိ ယဇ်ပူဇော်ခြင်းကို စွန့်လွှတ်ခဲ့ကြောင်းတွေ့ရပါသည်။ စန္ဒကုမာလင်္ကာတွင် ဆရာတော်က သားအချစ် ‘ဆိုသည့်အတိုင်း သားနှင့်မြေးအပေါ် ချစ်လွန်းအားကြီးသော ဧကရာဇ်မင်း၏ ဇာတ်ဆောင်’မြေးအနှစ် စရိုက်ကို ပို၍ထင်ရှား ပီပြင်လာအောင် ဖန်တီးထားသည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ အထူးသဖြင့် ဝသူလမင်းသား ကလေးကို ဧကရာဇ်မင်းက ဟု ချစ်စနိုးဖြင့်ခေါ်ကြောင်း ရေးဖွဲ့ထားပုံ”မြေးမင်းမောင်ပု“ ၊”ငါ့ချစ်မြေး“ တို့သည် မြေးကလေးအပေါ်ထားရှိသော အဘိုးတစ်ဦး၏ ချစ်မေတ္တာထုထည်ကြီးမားမှုကို ထင်ရှား မြင်သာလာစေပါသည်။ ဧကရာဇ်မင်း၏ နတ်ပြည်သို့ရောက်လိုသောဆန္ဒနှင့် မြေးအပေါ်ထားသော မေတ္တာတို့ကို အားပြိုင်လွန်ဆွဲစေကာ ဇာတ်လမ်းဖွံ့ဖြိုးလာအောင် ဖန်တီးထားသည့် ဇာတ်ဆောင် ချဲ့ထွင်မှုဟု ယူဆနိုင်ပါသည်။

စန္ဒကုမာရမင်းသား၏ မယ်တော်ဖြစ်သော ဂေါတမီမိဖုရားအကြောင်းကို ဇာတက အဋ္ဌကထာ နိဿယတွင် -

“အဿ၊ ထိုစန္ဒမင်းသား၏။ မာတာ၊ အမိဖြစ်သော။ ဂေါတမီနာမ၊ ဂေါတမီအမည် ရှိသော။ ဒေဝီ၊ မိဖုရားသည်”(ဒန့်တိုင်ဆရာတော်၊ မ ၁၂၆၈၊ စာ ၁၃၂)

ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။

စန္ဒကုမာလင်္ကာတွင်မူ -

“မဟာသတ္တ၊ ကုမ္မာရ၏။ ဂုဏ္ဏကြီးဘိ၊ တိုင်းမသိသည်၊ မွေးမိရင်းစစ်၊ မယ်တော် ဖြစ်သား၊ ဦးသစ်ရွှေလှော်၊ ဇေယျကျော်သို့၊ ထွန်းပေါ်ဆင်းဝါ၊ လက္ခဏာနှင့်၊ သီလာစာရ၊ ပြည့်စုံလှ သည်၊ မောင်းမကိုအောင်၊ သောင်းခြောက်ထောင်တွင်၊ အခေါင်ညာဏ၊ တောင်နန်းရ သည်၊ အဂ္ဂဒေဝီ၊ ဂေါတမီဟု၊ ကြံစည်လှထွား၊ မိဖုရားလျှင်” (အဂ္ဂမေဓာ ဆရာတော်၊ ၂၀၂၂၊ စာ ၈၅)

ဟု ရေးဖွဲ့ထားပါသည်။

ဂေါတမီမိဖုရားကြီးသည် စန္ဒကုမာရမင်းသား၏ ကျေးဇူးဂုဏ်အင်ကြီးမားလှသော မွေးမိခင် အရင်းဖြစ်ကြောင်း၊ ဦးသစ်ရွှေကိုလှော်ထားသည့်အတိုင်း အဆင်းအဝါတောက်ပသော မိဖုရားကြီး၏ ရုပ်လက္ခဏာမှာ ဇေယျဒီပိတစ်ကျွန်းလုံးသို့ပင် ကျော်ကြားကြောင်း၊ အကျင့်သီလတို့နှင့်လည်း ပြည့်စုံသူ ဖြစ်ကြောင်း၊ မောင်းမပေါင်း သောင်းခြောက်ထောင်တို့၏ အခေါင်အချုပ်ဖြစ်သည့် တောင်နန်းစံ ဒေဝီမိဖုရားကြီးဖြစ်ကြောင်း ချဲ့ထွင်ရေးဖွဲ့ထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ဇာတကအဋ္ဌကထာတွင် အမည်မျှသာဖော်ပြထားသော ဂေါတမီမိဖုရားကြီးသည် ဆရာတော်၏ မွမ်းမံရေးဖွဲ့မှုကြောင့် စန္ဒကုမ္မာလင်္ကာတွင် အဆင်းရောအချင်းပါ အဘက်ဘက်မှ ပြည့်စုံသည့် မိဖုရားကြီးအဖြစ် နှစ်သက်ဖွယ်၊ လေးစားဖွယ် လှုပ်ရှားအသက်ဝင်လာကြောင်း တွေ့ရသည်။ ထို့ပြင် ဘုရားလောင်းစန္ဒကုမ္မာရမင်းသား၏ ဂုဏ်ကျေးဇူးကြီးမားသော မယ်တော်အဖြစ် ပုံဖော်ထားခြင်းက ဂေါတမီမိဖုရားကြီး၏ ဇာတ်ဆောင်ပါဝင်မှုအပေါ် စာဖတ်သူကို အာရုံဝင်စားလာစေပြီး ဇာတ်ဆောင်နှင့် အတူ ဇာတ်လမ်းကိုလည်း တစ်ပါတည်းစိတ်ဝင်စား လာအောင် ဖန်တီးထားသည်ဟု သုံးသပ်နိုင်ပါသည်။

ကာလဒေသနောက်ခံအဖွဲ့ နှိုင်းယှဉ်ချက်

ကာလဒေသနောက်ခံနှင့် ပတ်သက်၍ မြန်မာအဘိဓာန်- တွင်(၂၀၂၄)

“အချိန်အခါ။ အခိုက်အတန့်။ ရောက်ဆဲခေတ် [ပါ။ ကာလ]”(စာ ၈)

“နေရာ။ အရပ်[ပါ။ ဒေသ]”(စာ ၁၇၂)

ဟု လည်းကောင်း၊ မမိုးမြေ- က(၂၀၁၅)

“နောက်ခံအဖွဲ့သည် ဇာတ်လမ်းတည်ဆောက်ရန်အတွက် အရေးပါသည့် အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်သည်။ အချိန်ကာလနောက်ခံကို မူတည်၍ ဇာတ်အိမ်ဖွဲ့နိုင်သကဲ့သို့ နေရာဒေသ နောက်ခံကို မူတည်၍လည်း ဇာတ်အိမ်ဖွဲ့နိုင်သည်” (စာ ၂၁၇)

ဟု လည်းကောင်း ဆိုထားကြပါသည်။

ဇာတကအဋ္ဌကထာနိဿယတွင် ပုပ္ဖဝတီတစ်ပြည်လုံးရှိ တိုင်းသူပြည်သားတို့ ဥယျာဉ်အနီး ငိုကြွေးကြကြောင်းကို -

“မဟာဇနော၊ လူများသည်။ နိက္ခမိတုံ၊ ထွက်အံ့သောငှာ။ အလဘန္တော၊ မရသည်ဖြစ်၍။ အန္တောနဂရေ၊ မြို့တွင်း၌။ ဒွါရဿ၊ တံခါး၏။ အာသန္နဌာနေ၊ နီးသောအရပ်၌။ ဥယျာနံ၊ ဥယျာဉ်သည်။ အတ္ထိ၊ ရှိ၏။ တဿ၊ ထိုဥယျာဉ်၏။ သန္တိကေ၊ အနီး၌။ မဟာရဝံ၊ ပြင်းစွာသောငိုကြွေးခြင်းကို။ ရဝိ၊ ငိုကြွေး၏” (ဒန့်တိုင်ဆရာတော်၊ မ ၁၂၆၈၊ စာ ၁၂၄)

ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။

စန္ဒကုမ္မာလင်္ကာတွင်မူ -

“မဟာဇန၊ များလှပြောထူ၊ ပြည်လုံးသူလည်း၊ အူအူကျက်ကျက်၊ တစ်ပြိုင်နက်လျှင်၊ ထွက်အံ့သောငှာ၊ ဒွါရာအဝ၊ ခွင့်မရသော်၊ ပြည်မတံခါး၊ အနီးပါး၌၊ တောဖျားရပ်၊ ပန်းမျိုးစုံသား၊ သင်းထုံကြိုင်စွာ၊ ဝန္တဝါသို့၊ သာယာ ရိပ်ကျယ်၊ မွေ့လျော်ဖွယ်တိ၊ ပေါယယ်ဖျင်ညီး၊ သစ်သီးချဉ်ချို၊ စားလိုရာရာ၊ ရသာထွေပြား၊ ပြည့်စုံများသည်၊ မင်းဖျား ရာဇာ၊ ပျော်ရာပျော်မှု၊ ကစားပြုသား၊ ရွက်နုဖားဖား၊ ဥယျာဉ်ပါး၌၊ ဆည်တားမရ၊ လူးလည်ကလျက်၊ ပြင်းလှသံဟုန်၊ ငိုကြွေးကုန်၏” (အဂ္ဂမေဓဆရာတော်၊ ၂၀၂၂၊ စာ ၇၄)

ဟု ရေးဖွဲ့ထားပါသည်။

ပုပ္ဖဝတီပြည်ရှိ တိုင်းသူပြည်သားတို့သည် ယဇ်တွင်းသို့ ယူဆောင်ခံရသော စန္ဒကုမာရ မင်းသား တို့နှင့်အတူ လိုက်ပါခွင့်မရဘဲ မြို့တွင်းတံခါးအနီးရှိ ဥယျာဉ်၌ငိုကြွေးနေကြကြောင်း၊ ထိုဥယျာဉ်တွင် ပန်းမျိုးစုံတို့၏သင်းရနံ့ဖြင့် ထုံကြိုင်မွှေးပျံ့နေကြောင်း၊ ဥယျာဉ်ထဲတွင် စားလိုရာရာ အရသာစုံလင်သော သစ်သီးအချို့အချဉ်တို့လည်းရှိကြောင်း၊ မင်းဖျားရာဇာ ပျော်ရာပျော်မှုအတွက် တောကစားထွက်လေ့ရှိ သော ဥယျာဉ်လည်းဖြစ်ကြောင်း ဥယျာဉ်၏နေရာ ဒေသနောက်ခံအခင်းအကျင်းကို မွမ်းမံရေးဖွဲ့ထား ခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ဤနေရာဒေသနောက်ခံ မွမ်းမံမှုကိုကြည့်လျှင် ဇာတကအဋ္ဌကထာတွင် “ထိုဥယျာဉ်၏” ဟု သဘောမျှသာဖော်ပြထားသော်လည်း ဆရာတော်က စန္ဒကုမ္မာလင်္ကာတွင် ဥယျာဉ်၏သာယာပုံ အဖုံဖုံတို့ ကို ခြယ်မှုန်းပြလိုက်သည့်အတွက် စာဖတ်သူတို့၏ စိတ်မျက်စိ၊ စိတ်မြင်ကွင်းတွင် ထင်ယောင်မြင်ယောင် ဖြစ်လာကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ ဇာတကအဋ္ဌကထာတွင် ပါဝင်သော သာမန်နေရာဒေသနောက်ခံ အသေးအဖွဲ့ကလေးကိုပင် အမှုမဲ့အမှတ်မဲ့သဘောမထားဘဲ အရေးတယူဖွဲ့ဆိုတတ်သည့် ဆရာတော်၏ အကွက်စေ့ဖန်တီးမှု စွမ်းရည်ကိုတွေ့ရပါသည်။ နောက်ခံအဖွဲ့များကို ဇာတ်ဆောင်တို့၏ခံစားမှု၊ ဇာတ်လမ်းဖြစ်ရပ်တို့နှင့်ဆက်စပ်ကာ ချဲ့ထွင်ရေးဖွဲ့ခြင်းဖြင့် ဇာတ်လမ်းသည် ပို၍လှုပ်ရှားသက်ဝင်လာ ပြီးလျှင် စာဖတ်သူတို့အား စိတ်ခံစားမှု အမျိုးမျိုးဖြစ်ပေါ်လာအောင် ဖန်တီးထားသည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။

သုံးသပ်ချက်

စန္ဒကုမာရဇာတ်တော်သည် ဇာတ်ကြီးဆယ်ဘွဲ့အနက် လူသိနည်းသည့်အတွက် စာဆိုအများစု ပျို့ဖွဲ့ရန် လက်မတွေ့ကြသော ဇာတ်တစ်ဇာတ်ဖြစ်ကြောင်း ဇာတကပျို့စာရင်းအရ ထင်ရှား ပါသည်။ ဤသို့ စာဆိုအများစုပျို့ဖွဲ့ရန် လက်တွန့်ကြသည့်ကြားမှပင် စန္ဒကုမာရပျို့အဖြစ် ရှားရှားပါးပါးဖန်တီး ခဲ့သော ရွှေကျောင်းဦးပု၏စေတနာမှာ လေးစားဖွယ်ကောင်းလှပါသည်။ ထိုနည်းတူ စန္ဒကုမ္မာလင်္ကာ အဖြစ် ထူးထူးခြားခြားဖန်တီးခဲ့သော အဂ္ဂမေဓာဆရာတော်၏ စေတနာမှာလည်း ချီးကျူးဖွယ်ဖြစ်သည့် အတွက် မှတ်တမ်းတင်ထိုက်လှပါသည်။

စာဆိုအဂ္ဂမေဓာဆရာတော်သည် စန္ဒကုမ္မာလင်္ကာကို စန္ဒကုမာရဇာတကအဋ္ဌကထာ အတိုင်း အပိုအလိုမရှိ ဖန်တီးရေးဖွဲ့ခဲ့ပါသည်။ သို့သော် ဆရာတော်သည် လမ်းရိုးဟောင်းတွင် ဆင့်ကာထွင်တတ် သည့် ဉာဏ်ကြီးရှင်စာဆိုပီပီ အရိုးခံဇာတ်လမ်း၊ ဇာတ်ဆောင်နှင့် ကာလဒေသ အဖွဲ့တို့ကိုပင်ပို၍ ထင်ရှားလာအောင်၊ ပီပြင်လာအောင်၊ ရုပ်လုံးကြွလာအောင် ချဲ့ချဲ့ထွင်ထွင် ဝေဝေဆာဆာဖြင့် ဖန်တီးခဲ့ ပါသည်။ အထူးသဖြင့် ဆရာတော်သည် လောကရေးရာအဖွဲ့များ၊ ခံစားမှုရသအဖွဲ့များကို သင့်လျော်ရာ ထည့်သွင်း၍ သိုင်းဝိုင်းရေးဖွဲ့ထားကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ ထို့ကြောင့် စန္ဒကုမ္မာလင်္ကာလာ ဇာတ်လမ်း၊ ဇာတ်ဆောင်နှင့် ကာလဒေသအဖွဲ့တို့သည် ဇာတကအဋ္ဌကထာလာ ဇာတ်လမ်း၊ ဇာတ်ဆောင်နှင့် ကာလဒေသအဖွဲ့တို့ထက် ပို၍စိတ်ဝင်စားဖွယ်၊ နှစ်သက်ဖွယ် ထင်ရှားပေါ်လွင်လာသည်ဟု ထင်မြင်မိ ပါသည်။

စန္ဒကုမ္မာလင်္ကာတွင် စန္ဒကုမာရမင်းသားနှင့် ခဏ္ဍဟာလပုဏ္ဏားတို့၏ ဇာတ်ဆောင်ချင်း အားပြိုင်မှု၊ ဧကရာဇ်မင်းနှင့် တိုင်းသူပြည်သားတို့၏ ဇာတ်ဆောင်နှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းအားပြိုင်မှု၊ ဧကရာဇ်မင်း၏ နတ်ပြည်သို့ရောက်လိုသည့်စိတ်နှင့်သားနှင့် မြေးအပေါ်ချစ်သည့်စိတ်တို့၏ စိတ်တွင်း အားပြိုင်မှုတို့ဖြင့် ဇာတ်လမ်းနှင့် ဇာတ်ဆောင်တို့ကို ပို၍သက်ဝင်လှုပ်ရှားလာအောင် ဖန်တီးထားကြောင်းတွေ့ရပါသည်။ အားပြိုင်မှုအရှိန်မြင့်လာလေလေ စာဖတ်သူစိတ်ဝင်စားမှု ထက်သန်လာလေလေဖြစ်အောင် ဆွဲဆောင်ဖန်တီးထားသည်ဟု ယူဆမိပါသည်။

ထို့ပြင် ကာလဒေသအဖွဲ့ကိုလည်း ဇာတကအဋ္ဌကထာတွင်ပါသည့်အတွက် ထည့်ရိုးထည့်စဉ် အနေဖြင့် ထည့်သွင်းထားခြင်းမျိုးမဟုတ်ဘဲ ဇာတ်လမ်းနှင့် ဇာတ်ဆောင်တို့အပေါ် အမှန်တကယ် အထောက်အပံ့ဖြစ်အောင် မွမ်းမံဖန်တီးထားကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ ဇာတ်လမ်း တည်ဆောက်ရာတွင် အရေးပါသော နောက်ခံအဖွဲ့ကို ဇာတ်ဆောင်တို့၏ခံစားမှုနှင့် အချိုးညီညီ ချိတ်ဆက်၍ စာဖတ်သူတို့ မြင်သာလာအောင် ခြယ်မှုန်းဖန်တီးထားသည်ဟု သုံးသပ်မိပါသည်။

ဆရာဇော်ဂျီက အပြောတတ်ခြင်း၊ အဆင်အပြင်တတ်ခြင်း၊ အရေးတတ်ခြင်းဟူသော အတတ်ပညာတို့ကိုပရိယာယ်ဟု အမည်ပေးနိုင်ကြောင်း ဆိုထားပါသည်။ စန္ဒကုမ္မာလင်္ကာတွင် စာဆို အဂ္ဂမေဓဆရာတော်၏ အပြောတတ်၊ အဆင်အပြင်တတ်၊ အရေးတတ်သော ကဗျာပရိယာယ် တစ်နည်းအားဖြင့် ကဗျာဉာဏ်ရည်သည် ရန်ငြိုးဖွဲ့ခြင်း၏ အကျိုးပျက်စီးတတ်ပုံ၊ ပညာမဲ့ခြင်း၏ အန္တရာယ်ကြီးမားပုံ၊ သစ္စာတရား၏ အစွမ်းထက်မြက်ပုံတို့ကို လမ်းညွှန်ထားသည့် စန္ဒကုမာရ ဇာတ်တော်၏ ရည်ရွယ်ချက်ကို လေးနက်ထင်ရှားလာအောင် အထောက်အပံ့ပြုနိုင်ကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ ထို့ကြောင့် စန္ဒကုမ္မာလင်္ကာသည် ‘တရားလည်းပါ စကားလည်းသာ’သည့် ပျို့စာပေသဘောနှင့် ညီညွတ်ပြည့်စုံပြီး ဂန္ထဝင်စာပေစင်မြင့်ထက်တွင် မှတ်ကျောက်တင်ထိုက်သော ဇာတကပျို့တစ်စောင်အဖြစ် သတ်မှတ်နိုင်ကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။

နိဂုံး

စန္ဒကုမာရဇာတကနှင့် စန္ဒကုမ္မာလင်္ကာတို့ကို နှိုင်းယှဉ်၍ လူသိနည်းပါးသော ရခိုင်မူဇာတကပျို့တစ်စောင်၏ စာပေတန်ဖိုး၊ ပျို့စာဆို၏ ဖန်တီးမှုစွမ်းရည်တို့ကို တတ်စွမ်းသမျှ လေ့လာဖော်ထုတ်ထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာစာပေနှင့် တိုင်းရင်းသားစာပေတို့၏ နှီးနှွယ်ပတ်သက်မှုကိုလေ့လာလိုသူများအတွက် အထောက်အကူဖြစ်ခဲ့မည်ဆိုပါက ဤစာတမ်းပြုစုရကျိုးနပ်ပြီဟု ခံယူမိပါသည်။

ကျမ်းကိုးစာရင်း

- ခင်မင်၊ မောင်(ဓနုဖြူ)။ (၂၀၁၄)။ **မြန်မာစာပေခရီး**။ ရန်ကုန်၊ ရာပြည့်စာပေ။
- ဇာကရမထေရ်၊ အသျှင်။ (မ ၁၂၈၈)။ **ပါဌဇာတ်ပါဠိတော်နိဿယ(မဟာနိပါတ်ဒုတိယတွဲ)**။ မန္တလေး၊ မန္တလေးတောင်ပိဋကတ်တော်စာပုံနှိပ်တိုက်။
- ဇာတကပါဠိတော်(ဒုတိယတွဲ)။ (၂၀၁၆)။ ရန်ကုန်၊ ကမ္ဘာအေးစာပုံနှိပ်တိုက်။
- ဇော်ဂျီ။ (၂၀၀၄)။ **ရသစာပေအဖွင့်နှင့် နိဒါန်း**(ဒုကြိမ်)။ ရန်ကုန်၊ စိတ်ကူးချိုချိုစာပေ။
- ဒန့်တိုင်ဆရာတော်။ (မ ၁၂၆၈)။ **စန္ဒကုမာရဇာတကအဋ္ဌကထာပါဠိနိဿယ**။ ရန်ကုန်၊ ကဝိမျက်မှန်စာပုံနှိပ်တိုက်။
- ဗုဒ္ဓဃောသ၊ ရှင်မဟာ။ (၁၉၅၉)။ **ဇာတကအဋ္ဌကထာ(သတ္တမောဘာဂေါ)**။ ရန်ကုန်၊ မြန်မာနိုင်ငံဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့ ပုံနှိပ်တိုက်။
- ဘုန်းနိုင်(တက္ကသိုလ်-)။ (၂၀၁၅)။ **ဝတ္ထုရှည်ဟူသည်မှာ၊ ဝတ္ထုရှည်စာတမ်းများ**(ဒုကြိမ်)။ ရန်ကုန်၊ စာပေဗိမာန်။
- မိုးမြေ၊ မ။ (၂၀၁၅)။ **ဝတ္ထုရှည်သဘောတရားနှင့် ဝတ္ထုရှည်အတတ်ပညာ**(ဒုကြိမ်)။ ရန်ကုန်၊ ကံ့ကော်ဝတ်ရည်စာပေ။
- မြန်မာစာအဖွဲ့။ (၂၀၂၄)။ **မြန်မာအဘိဓာန်**(သကြိမ်)။ နေပြည်တော်၊ မြန်မာနိုင်ငံတိုင်းရင်းသားဘာသာစကားဦးစီးဌာန။
- အဂ္ဂမေဓာဆရာတော်။ (၂၀၂၂)။ **စန္ဒကုမ္ဘာလင်္ကာတော်**(ပေမူ)။ စစ်တွေ၊ အေးမိသားစုပုံနှိပ်တိုက်။
- အောင်သင်း။ (၂၀၁၇)။ **ဝတ္ထုရေးရာဆောင်းပါးများ**(တကြိမ်)။ ရန်ကုန်၊ ဇွန်ပွင့်စာပေ။